

APELATIVE NECONVENȚIONALE NOI ÎN DISCURSUL POLITICO-PUBLICISTIC ACTUAL

ALEXANDRA SORINA ILIESCU

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul

Universitar Nord Baia Mare, România

New unconventional appellations in contemporary political-journalistic discourse

Abstract: The vocabulary enjoys great mobility inside the political and journalistic fields. Changes occur mostly at the lexical level. The reason why new words arise either refers to the politicians' intention to destroy an opponent's image, or to the media's desire to mark its attitude (sympathy or antipathy) against a certain public figure.

This paper aims to analyze the new words that have appeared in the political sphere of the Romanian vocabulary. The corpus consists of seven words, designations of two important figures on the Romanian political scene: Traian Băsescu (the former president), Victor Ponta (the former prime minister) and their campaigners. The aforementioned terms are: *băs*, *Băsărică*, *Băse*, *Băsel*, *băsist*, *Pontache* and *pontist*. The theoretical perspective proposed is interdisciplinary, promoted by functional linguistics, pragmatics, stylistics and anthroponymy.

Keywords: unconventional anthroponyms, lexical innovations, political discourse.

Considerații introductive

În sfera politicului se înregistrează frecvente înnoiri lexico-semantice, fenomen la baza căruia stă „un temei obiectiv” (Guțu Romalo 2002: 44). Relațiile dintre personajele politice se află într-o perpetuă schimbare, impusă de regimul democratic din statul de drept actual. Schimbările social-politice se reflectă, aproape nemijlocit, în construcția discursivă, scriitura jurnalistică actuală aflându-se la polul opus celei practicate în perioada antedecembristă. Jurnaliștii își permit aproape orice comentariu la adresa persoanelor publice, acesta situându-se, de multe ori, la limita inferioară a politeții. Același lucru se poate spune și despre actorii politici, care își joacă fiecare propriul rol în talk-show-uri sau în dezbaterile electorale, cu un pregnant caracter spectacular.

În special în campania electorală, din dorința de a obține cu orice preț voturile necesare câștigării alegerilor, cei mai mulți dintre candidații aleg metoda cea mai facilă (dar și cea mai puțin decentă) de a distruge imaginea adversarului, și anume calea persiflării prin intermediul limbajului. Acest fapt constituie un factor declanșator al creativității lexicale.

Sub aspect lingvistic și pragmastilistic, fenomenul se manifestă, cu precădere, în sfera *onomasticii*. Apare o varietate de apelative considerate „neconvenționale”¹, cu scopul de a desemna apartenența unor indivizi la un grup, delimitarea grupurilor făcându-se, în principal, în funcție de culoarea politică².

De asemenea, mecanismul denominației neconvenționale este direct legat de moda lingvistică³ specifică perioadei la care ne referim.

Produse și promovate continuu de mass-media, noile apelative sunt adoptate în discursul public actual, constituindu-se în mărci ale simpatiei sau ale antipatiei față de personajele politice apelate și față de adepții lor.

Obiect și metodă de lucru

Ne propunem, în paginile de față, să studiem unele apelative neconvenționale nou-apărute în sfera lexicului politic românesc.

Corpusul este alcătuit din șapte termeni – *băs*, *Băsărică*, *Băse*, *Băsel*, *băsis*, *Pontache*, *pontist* – aparținând câmpului semantic al apelativelor neconvenționale, utilizate pentru a desemna doi protagoniști importanți ai scenei politice românești – *Traian Băsescu* și *Victor Ponta*⁴. Aceștia au fost principalii reprezentanți ai taberelor adverse de pe scena politică românească recentă. Poreclele enumerate constituie un punct de plecare în formarea altor apelative neconvenționale – *băsis*, *pontist*, care îi denumesc pe adepții ideologiilor ce îl au ca reprezentant pe unul dintre cei doi demnitari. Termenii supuși analizei au fost preluați din internet.

Vom cerceta proveniența și vom analiza conținutul semantic al lexemelor precizate din *perspectivă sociolingvistică și pragmastilistică*.

Considerații teoretice

A. Lexicul unei limbi este într-o perpetuă mișcare, actanții procesului de comunicare determinând „modificări în lumea înconjurătoare” (Felecan 2014: 55), iar

¹ În acord cu Felecan 2014, numele neconvențional nu este atribuit / întrebuințat în conformitate cu regulile și reglementările oficiale ale unei comunități, întrucât nu figurează în vreun document recunoscut de autoritatea statală, circulă doar în varianta orală și sunt stocate în memoria colectivă a utilizatorilor. Acesta este produsul vorbitorilor, rezultatul unui act verbal realizat la nivelul individual al limbajului. Vorbitorii aleg structura numelui neconvențional și îi atribuie acestuia sensul corespunzător.

² „Nominația antroponimică se concretizează în realizări discursive dependente simultan de contextul lingvistic și de cel extralingvistic (psiholingvistic, sociolingvistic)” (Felecan 2014: 31).

³ Guțu Romalo (2005: 293) precizează că „moda lingvistică se caracterizează: (a) printr-o creștere evidentă și rapidă a frecvenței, (b) determinată nu de o necesitate socială obiectivă, ci de preferințe subiective și (c) realizată printr-o preluare mimetică și o utilizare necritică, dăunătoare comunicării prin efectele de sărăcie și încifrare”.

⁴ Traian Băsescu a fost președintele României în perioada 2004–2014, iar Victor Ponta este fost prim-ministru al țării.

„obiectele realității capătănd nume în urma producerii unui act verbal de *numire*” (*Idem*)⁵.

B. În cadrul procesului denominativ se disting două tipuri de numire: *oficială* (*convențională*) și *neoficială* (*neconvențională*),⁶ numele atribuite fiind, la rândul lor, *convenționale* și *neconvenționale*. Bibliografia de specialitate românească încadrează aceste lexeme în categoria mai largă a *apelativelor*⁷, „expresii potențial alocutive, utilizate de un locutor pentru identificarea unei persoane sau a unui grup de persoane” (Manu Magda 2011: 508).

C. Procesul atribuirii apelativelor se produce la nivelul individual al limbii⁸ și reprezintă dovada creativității vorbitorilor⁹, care își probează *competența expresivă*¹⁰ prin inovațiile aduse în sfera onomasticii.

D. Antroponimele neconvenționale nou-create sunt lansate în spațiul public în primul rând prin intermediul mass-mediei, care tinde să impună anumite *mode lingvistice*.

Apelativele neconvenționale din discursul politico-publicistic actual din perspectivă pragmalingvistică

Considerații socioculturale

În calitate de antroponime neconvenționale, apelativele puse în discuție în paginile de față au următoarele trăsături¹¹:

⁵ Pentru a desemna un individ, se recurge la actul declarativ de *numire*, în care, printr-o secvență lingvistică (*componenta locuționară*), vorbitorul intenționează – folosindu-se de un verb performativ (*componenta ilocuționară*) – să transpună în limbaj o realitate extralingvistică, acționând asupra sistemului de cunoștințe ale interlocutorului (*componenta perlocuționară*) (Felecan 2014: 57).

⁶ Ionescu Pérez (2007: 219–222) face distincția între *numirea oficială* și cea *neoficială* din punctul de vedere al intervenției oficialității în atribuirea numelui și al producerii formulei antroponimice.

⁷ DSL (*s. v.*) definește *apelativul* ca fiind „nume dat unor substantive care se referă la un gen, o specie, ființe (animal, om, lup, pisică) sau lucruri (arbore, copac, masă, stejar)”.

⁸ Pentru clasificarea nivelurilor limbajului, competențele lingvistice și conținuturile acestora, vezi Coșeriu (1994: 135–136).

⁹ Saussure distinge două fațete ale limbajului: limba (*langue*), care aparține societății, și vorbirea (*parole*), care aparține individului: „L'étude du langage comporte donc deux parties: l'une, essentielle, a pour objet la langue, qui est sociale dans son essence et indépendante de l'individu; cette étude est uniquement psychique; l'autre, secondaire, a pour objet la partie individuelle du langage, c'est-à-dire la parole y compris la phonation: elle est psycho-physique” (Saussure 1995: 37). Apelativele neconvenționale își au obârșia în vorbire – nivelul individual al limbajului.

¹⁰ Competența expresivă reprezintă actul lingvistic al unui individ într-o anumită situație, „întrebuințarea anumitor expresii în anumite tipuri de texte sau cu referire la anumite persoane” (Coșeriu 2009: 309).

¹¹ Pentru tratarea teoretică a acestui subiect, v. Felecan 2014: 19–79.

- încadrează individul poreclit într-o categorie specifică: antinomia *băsis* / *pontist* sugerează distincția putere / opoziție, hoți / onești, PDL-iști / PSD-iști¹²;
- ilustrează competența expresivă a locutorilor în crearea de noi antroponime;
- reglează interacțiunea umană; folosirea (nonalocutivă) a apelativelor neconvenționale este dependentă de context; numirea unui individ ca *băsis* sau *pontist*, într-un anumit context, ilustrează preferințele politice avute la un moment dat sau trecerea în tabăra adversă a celui care schimbă apelativul odată cu modificarea opțiunii politice;
- oferă date despre personalitatea locutorului (atribuirea de apelative precum *Băsel*, președintelui României, sau *Pontache*, prim-ministrului, exprimă dorința de a-i minimiza și ridiculiza pe cei doi);
- apelativele neconvenționale născute în sfera politicii reprezintă o clasă onomastică, ce se îmbogățește odată cu fiecare campanie electorală sau acțiune / inacțiune a oamenilor politici; când personalitatea politică poreclită nu mai este în atenția publicului / pe scena politică, apelativele care i-au fost atribuite ies din uz.

Considerații lingvistice

În plan lingvistic, lexemele nou-create sunt obținute prin diverse mijloace de formare a cuvintelor (v. derivarea, trunchierea).

Termenii folosiți pentru a porecli personalități marcante din politica românească sunt încadrabili, sub aspect funcțional, în două categorii:

– *nume proprii* (*Băs, Băse, Băsel, Pontache*), care individualizează, în calitate de porecle, personalitățile dominante din sfera politică (vezi, în special, Președintele și Premierul României) și

– *nume generice*¹³ (*băsis, pontist*), derivate din cele dintâi.

Sub aspect sintactic, aceste nume vor fi analizate în cadrul *formulelor antroponimice neconvenționale* (cf. Ionescu Pérez 2007: 219–222). Sub aspect lexical, cuvintele sunt formate prin mijloace interne: derivare cu sufixe (*Băsel, Pontache*), trunchiere (*Băs, Băse*), antonomază (*băsis, pontist*). Derivatele fac parte din categoria celor „*de lux*”¹⁴, fiind creații motivate, cu caracter expresiv (ironic sau glumeț), care taxează comportamentul politicianilor.

Din punct de vedere morfologic, termenii sunt substantive proprii (*Băsel, Băse, Băs, Pontache*) sau comune (*băsis, pontist*).

¹² Traian Băsescu este fost membru al PDL („Partidul Democrat Liberal”), iar Victor Ponta este fost președinte al PSD („Partidul Social Democrat”).

¹³ Termenii reprezintă „rezultatul asocierii constante a unui nume propriu cu anumite valori culturale și contextuale care îi motivează semnificația generică” (Felecan 2014: 151). Categoria *băsiștilor* este, de fapt, clasa PDL-iștilor, a adeptilor ideologiei de dreapta, iar cea a *pontiștilor* desemnează clasa PSD-iștilor, adepți ai ideologiei de stânga.

¹⁴ Stoichițoiu Ichim (2008: 8) distinge două categorii de derivate: *necesare*, „cu funcție denominativă și sens denotativ, având rolul de a umple un gol lexical sau de a propune un termen mai adecvat” și „*de lux*”, care reprezintă „creații cu caracter expresiv”.

Considerații pragmatilistice

În plan stilistic, antroponimele analizate în prezenta lucrare, având ca punct de plecare numele președintelui, respectiv al fostului premier al României, sunt înzestrate cu sensuri evaluative, conotate ironic sau peiorativ, în funcție de starea sufletească a locutorului care le-a creat (v. Stoichițoiu Ichim 2011: 25; Felecan 2014: 183).

Apelativele nume proprii reprezintă o modalitate motivată de identificare a referentului. Intenția locutorului este de a denigra, de a distruge imaginea adversarului politic prin ridiculizare (*Pontache*), minimizare (*Băsel*) sau prin analogie implicită (*Băs*).

În cazul numelor comune de grup¹⁵ (*băsisist*, *pontist*), se include și se exclude particularul simultan; rostit de un susținător al opoziției, cuvântul *băsisist* capătă conotație negativă, apelativul fiind neasumat; rostit de un simpatizant al președintelui, sensul este pozitiv, iar apelativul asumat.

Apelativele avute în vedere aparțin limbajului familiar-argotic, fiind utilizate în presă și în mediul virtual de către oameni politici, moderatori ai emisiunilor de profil, jurnaliști și utilizatori ai internetului.

Distincția *băsisist* / *pontist* (cuvinte inexistente în limbă înainte ca personalitățile menționate să dețină puterea în stat) are la bază un temei subiectiv: intenția de a-i eticheta pe susținătorii celor doi demnitari. Adversarii sunt clasați după criteriile subiective – toți băsiștii sunt fasciști, corupți, hoți / pontiștii sunt ticăloși, mincinoși, corupți.

Analiza antroponimelor selecționate

În continuare, supunem analizei termenii selecționați din sfera discursului politico-publicistic actual:

Băs – substantivul s-a format prin antonomază, de la substantivul comun *băs* (apocopă de la substantivul *bășină*). Ca substantiv comun, termenul apare definit și în *I23urban.ro*, cu sensul de „bășină, flatulație”. Prin analogie implicită, se realizează transferul semantic de la substantivul comun *băs* la substantivul propriu *Băs*, folosit pentru a-l numi pe fostul președinte al României, Traian Băsescu. Imaginea președintelui este puternic minimizată, aproape anulată, apelativul făcând trimitere clară la un produs al fenomenului fiziologic de eliminare a substanțelor nefolositoare din corp, iar prin extindere semantică, președintele rezultă a fi la fel de nefolositor.

Termenul este utilizat cu sens depreciativ de susținătorii opoziției:

(1) **Băs turbă pur și simplu, pe Antena 3!!! Toate gunoaiile din jurul lui Băs-Făss put a corupție!! Credeți că el e altfel?! (http://www.radiometafora.ro/)**

¹⁵ Numele comune de grup „s-au constituit ca urmare a identificării în comportamentul ființelor pe care le desemnează a unei diferențieri calificative prin raportare la alte ființe din aceeași clasă, din intenția de a categoriza, de a reuni într-o formulă indivizi care aparțin, în virtutea unui cumul de caracteristici morale și fizice reciproc împărtășite, aceluiași gen proxim” (Felecan 2014: 178–181).

Băs apare și ca abreviere a numelui de familie a președintelui, Băsescu, tot cu intenția de a-i deforma acestuia imaginea, cuvântul având aceeași încărcătură semantică negativă (aluzie la *bășină*):

(2) *În confuzia generală la care s-a ajuns în România, se întâmplă ca lucrurile cele mai importante să nici nu ne mai pară importante. Sigur că au semnificația lor toate abdicările de la conduita normală, toate minciunile și toate obrăznicile. Zilele acestea, președintele Băs. a lansat un nou atac la adresa unor adversari politici, spunând despre ei toate mizeriile pe care le spune de obicei, dar și aducând în discuție o culpă care e mult mai mult a dumealui decât a lor: întâlnirea repetată a acestor oameni. Trebuie să fi ajuns la un grad înalt de inconștiență civică, prin zona portocalie, dacă liderul acestei critice a ajuns să-și mărturisească, fără a se dezice de ea, vinovăția penală și civică.*

Vasăzică, președintele Băs. poveșțește în public întâlnirile confidențiale dintre Patriciu, Voiculescu, Antonescu, Geoană, Meleşcanu, Năstase, Vântu și – poreclitul de Băs. – turnătorul Sorin Roșca Stănescu. Concurantul la un nou mandat la președinție vine cu amănunte din discuțiile purtate de acești oameni și de alții, de parcă le-ar citi pe un prompter. Chiar la acest nivel de mizerie să se fi ajuns? (Adrian Păunescu, Editorial: Președintele Băs. își urmărește și își ascultă adversarii, <http://m.ziarulring.ro/>).

Băsărică – format prin paronimie, de la *păsărică* (diferă primul fonem):

(3) *Atenție, Băsărică!* (<https://felixrache.ro>).

Structura termenului este polifonică: Traian Băsescu i s-a adresat cu apelativul *păsărică* unei jurnaliste care încerca să îi ia acestuia un interviu într-un supermarket:

(4) *Andreea Pană – Ce procent aveți pentru diseară, pentru mâine? Traian Băsescu – Măi, păsărică, n-ai și tu treabă azi? Andreea Pană – La numărătoarea voturilor ce credeți că va fi, care va fi... (http://www.evz.ro/).*

Totodată, cuvântul are și un sens conotativ negativ: se face trimitere la denumirea populară a organului genital femeiesc.

Un al treilea nivel semnificațional reclamă situarea cititorului în intertextualitate: numai un lector care cunoaște istoricul verbal al fostului președinte va putea să descifreze corect termenul la nivel discursiv.

Băse – obținut prin trunchiere (vezi Zafiu 2007: 180) de la *Băsescu*, numele de familie al fostului Președinte al României; acesta apare cu precădere în titlurile articolelor din ziare sau din mediul virtual, care îl au ca protagonist pe Traian Băsescu, scrise atât de susținători, cât și de adversari. Denumirea are o gamă largă de utilizatori, fiind probabil cel mai popular apelativ al fostului președinte. În dicționarul de argou *123urban*, termenul este definit ca „denumire populară pentru Traian Băsescu”.

Unele întrebări ale termenului au ton neutru. Nu se dorește a se exprima simpatie sau antipatie politică, ci doar de a capta atenția cititorilor, prin folosirea unui mod de comunicare „relaxat”:

(5) *Băse, excursie cu șalupa până la bulgari* (<http://www.libertatea.ro/>)

(6) Așa arăta ieri „cocioaba” în care trebuia să se mute **Băse** (<http://www.click.ro/>).

Utilizat de susținători, capătă conotație pozitivă:

(7) Ca să-î facă față lui **Băse**, la următoarea emisiune de la Realitatea va veni și toată Antena 3! (<http://www.academiacatavencu.info/>).

(8) **Băse reloaded vs corul de înjurători** (<https://danielveres.wordpress.com/>)

În asociere cu un determinant, cuvântul actualizează conotații negative, construcțiile fiind realizate după modelul numelor unor personaje din lumea interlopă (*Bercea Mondialu'*) sau al unor cântăreți de manele (*Nelson Mondialu'*):

(9) Punctul pe Ei. **Băse mondialu** dă cu SECU, dă cu RISTUL (<http://jurnalul.ro/>).

(10) **Băse mondialu** sugerează deja la țâța pensiei (<http://jurnalul.ro/>).

Băsel – format prin derivare cu sufixul diminutival *-el* de la forma trunchiată a numelui de familie **Băse** (vezi Zafiu 2007: 180).

(11) Ca să combată criza, **Băselu'** spune că trebuie concediați vreo 300 de mii de angajați ai statului. (<http://alphablog.ro/>).

Termenul apare și însoțit de determinantul *sfântul*, actualizând un sens negativ. Cuvântul *sfânt* este atașat diminutivului *Băsel*, formulă ce reprezintă titlul unei poezii compuse de cei din tabăra adversă fostului președinte. Construcția se folosește cu scop ironic, pentru a stârni râsul auditoriului. Umorul rezultă din abaterea de la principiul adecvării:

(12) Acestea sunt câteva dintre versurile poeziei „**Sfântu Băsel**”: „Ne-a dus pradă disperării/ Criza-n plan financiar/ Suntem sub nivelul mării/ Deși șefu-i marinar (...) Dac-o fată mai pripită/ Vrea să-i smulgă un cuvânt/ E țigancă împuțită!/ Deci de ce să-l facem sfânt?” (<http://www.antena3.ro/>).

Pontache este obținut prin derivare de la numele de familie al fostului prim-ministru al României, *Ponta*, căruia i se adaugă sufixul *-ache*¹⁶, sufix ce impune cuvântului rezultat un sens peiorativ. Termenul ilustrează atitudinea ironică a jurnalistului față de fostul premier, pe care îl taxează drastic pentru măsura „neinspirată” propusă de acesta – împozitarea românilor din Diaspora:

(13) **Măi Pontache**, din păcate nici măcar speranța că se vor întoarce acasă, ACASĂ, nu le-o dați! De ce să le luați banii? Chiar nu îți este rușine, domnule încă prim-ministru? După ce ți-ai bătut joc de bugetul public împreună cu „vizirul de Teleorman”, vrei să le iei banii amărăților de români ce au fost nevoiți să plece în negre străinătăți...?! (<http://www.stiripesurse.ro/>)

Analog cu personajele din comedia *O scrisoare pierdută* a lui I. L. Caragiale, fostul prim-ministru este încadrat, prin utilizarea unei forme sufixate degradante, în tipologia

¹⁶ Sufixul *-ache*, de proveniență neogreacă, a cunoscut o productivitate foarte mare în perioada fanariotă, iar odată cu diminuarea puterii fanarioților în Țările Române, sufixul exprimă batjocura, ca reacție împotriva curentului grecesc. (vezi Ștefănescu-Goangă 1962: 123).

politicienilor demagogi, insignifianți, de o calitate morală inferioară, care iau decizii favorabile propriului interes, dar în defavoarea alegătorilor.

Cuvântul în discuție apare, însoțit de determinantul *accizaru'*, și ca parte a unei formule antroponimice, (*Pontache Accizaru'*), formulă care are la bază un model preexistent, și anume brandul unei firme producătoare de mezeluri – *Matache Măcelaru'*¹⁷. Termenul *accizar* este motivat, dorința creatorului fiind taxarea intenției fostului prim-ministru de a introduce acciza la combustibil. În acest context, are loc o extindere a sensului de bază al cuvântului. Mesajul subliminal transmis dobândește un puternic caracter peiorativ și ironic: Ponta este „măcelarul” poporului, ale cărui acțiuni „meșteșugite” duc la colaps financiar – sloganul brandului model – *Mezeluri meșteșugite* – a fost modificat prin înlocuirea primului termen al sintagmei cu *Falimente*. Dacă *Matache Măcelaru'* este expert în fabricarea mezelurilor, *Pontache Accizaru'* este la fel de dibaci în sărăcirea populației.

Sensul formulei antroponimice în discuție trimite la trăsături specifice unui comportament balcanic (vezi Felecan 2013), respectiv la lipsa de inhibiții a locutorului, care lansează porecle în discursul politico-publicistic: „*Chaos, inconsistency, picturesque and instability have become synonymous with Balkanism*” (Felecan 2013: 47).

Băsis este derivat cu sufixul nume de agent *-ist*, din antroponimul *Bănescu*. Nașterea termenului *băsis* are ca punct de plecare opoziția dintre cele două ideologii care își dispută puterea în politică: doctrina de stânga și cea de dreapta¹⁸. Cuvântul a fost creat de adepții doctrinei de stânga, cu scopul de a discredita ideile proclamate de reprezentanții doctrinei de dreapta, legate de *statul de drept, de economia de piață, în tot ce merge pe liniile unui liberalism deschis* (Gabriel Liiceanu, *Gândul*, 28.10.2014). Așadar, a fi *băsis* nu înseamnă exclusiv a fi adept al lui Traian Bănescu, ci mai degrabă a fi susținător al „dreptei”. Ulterior, sensul termenului s-a extins – a început să fie utilizat în televiziune, presă și internet, ca semn individualizator al unei categorii de indivizi cu un anumit tip comportamental.

Contextul concret al utilizării termenului îi impune acestuia valoarea antonimică: cuvântul actualizează un sens depreciativ când se dorește a eticheta adversarii politici (*băsisul* este o persoană cu valori morale inferioare, hoț, fascist)¹⁹. Apelativul este neasumat de vorbitori:

¹⁷ Lolescu Matache, zis și Matache Măcelaru', a fost un negustor de carne ce avea o măcelărie în București, la intersecția Căii Griviței cu Calea Buzești. Acesta s-a remarcat atât prin felul său de a atrage clienții – tranșa carnea pe butuci, în fața măcelăriei –, cât și prin felul său de a fi: „vesel și sociabil, gata să te ajute și dornic să îți asculte oful” (<http://www.turismistoric.ro/>).

¹⁸ „Meaning, in particular, can be a highly political issue, and we have noted that politicians are frequently concerned to manipulate meaning – reinventing or reinterpreting it in order to colour our perception of political trends, policies, actions or events, and exploiting an expertise in semantic engineering in order to persuade us of, and indeed to construct political realities” (Woods 2006: 79).

¹⁹ Termenul este construit după principiul polifonic, având în componență o varietate de voci. Configurația polifonică se compune din patru elemente, adică locutorul și trei tipuri de

(14) [...] sau să fii... un spălat pe creier **băsis**t fascist pro familia nenorocirilor mondiale sursa crizei economice și a conflictelor din regiune PPE [...] (<http://www.gandul.info/>)

(15) Ești fascist? ești cu Băsescu? cu Iohannis?? ești cu Antonescu??? ești „de dreapta”? ești dușmanul popoarelor? dușmanul omului?? dușmanul păcii??? ești criminal de stat???? ești **băsis**t???? ești cu bildärbërgii????? Atunci ești prea-iubit de amerikani și ghiutănștăini, de nulate și-alte putori. Ești de-al lor. Ești „fratele lor”!!!

Pupincurist **băsis**t jegos (<https://www.facebook.com/Antena3Romania/posts>)

(15) Bun, era cazul! Și-a mai bătut joc **băsis**tul jegos Horia Ghibuțiu de o publicație. Sper să se tăvălească în șanț de foame (<http://www.reportervirtual.ro/>)

Rostit de adepți, băsis

est este înzestrat cu sens pozitiv (om cu valori morale înalte), caz în care apelativul este și asumat:

(16) La ora actuală a fi **băsis**t nu înseamnă neapărat să-l aperi pe Băsescu, ci să aperi ceea ce susține el – statul de drept, meritocrația, apărarea justiției, dreptul la o justiție corectă pentru toți, oameni simpli sau (vremelnic) aleși, votați în funcții publice sau celor care au ajuns să acumuleze averi mari în mod dubios. Unele procese se finalizează cu sentințe definitive într-un timp record, iar altele durează 7 ani, doar pentru simplul fapt că inculpatul are o avere considerabilă și un trust de presă aservit, doldora de găunoși, ticăloși, profitori. Ooops, mă scuzați nu mai fac. Nu mi-am dat seama și a vorbit **băsis**tul din mine. (<http://politicstand.com/>)

(17) Dacă a fi **băsis**t înseamnă a împărtăși acele valori pe care le-a înșirat doamna Udrea, atunci sunt foarte mândru să fiu numit așa. Dar eu m-am născut și am trăit și am făcut câte ceva în viață cu mult înainte de a fi apărut termenul acesta, categoria, conceptul de băsis

t. Așa încât, am preexistat bäsismului și eram și atunci ceva. Și eram același lucru, înainte de a se naște conceptul enorm al bäsismului, care văd că a devenit o doctrină în gura doamnei Udrea. Împărtășeam aceleași valori, credeam în tot ce a spus: statul de drept, economia de piață, în tot ce merge pe liniile unui liberalism deschis. Drama în această poveste este următoarea: când a înșirat aceste frumoase lucruri prin care a definit băsis

tul adevărat, ele erau corect expuse, numai că și aici... Dacă mă provocați o să vă spun ce cred despre persoana care a generat termenul de bäsism, domnul președinte Băsescu. Cred sus și tare că a fost cel mai puternic, pozitiv puternic, președinte după '89. Traseul lui a fost impresionant în momente cheie. S-a bătut pentru statutul democratic al țării, a încercat să facă, atât cât i-a permis contextul, această cursă, cu șchiopătările de rigoare pe parcurs: fiica trimisă la Parlamentul Europei – nu era cazul, că era o inadecvare (Gabriel Liiceanu, pentru ziarul „Gândul”, <http://www.gandul.info/>).

(18) La mulți ani și un An Nou mai bun! A, să nu uit: rămân „**băsis**t” și în 2015! Mai simte cineva la fel?” (Robert Turcescu, <http://www.dcnnews.ro/>).

A fi **băsis**t presupune o delimitare a individului de o colectivitate, o distincție el/toți. Un **băsis**t nu exercită o acțiune, nici nu preia un obicei doar pentru a fi în rând cu lumea, ci își păstrează individualitatea și verticalitatea. Prin confuzia intenționată a

entități construite de către acesta: locutorul ca și constructor, punctele de vedere, ființele discursive și legăturile enunțiative (vezi Felecan 2011: 24–25).

universului de discurs²⁰, se prezintă într-o notă umoristică semnele distinctive ale unui *băsisist*:

(19) *Te duci să-ți iei o șaormă. O ceri cu de toate, dar fără ceapă. Ești băsisist. Doar un băsisist ar avea ceva împotriva cepei. Tot poporul mănâncă ceapă, numai tu ești cu fițe în cap. Ții cu Rapidul. Tot poporul ține cu Steaua. Bei whiskey. Poporul bea bere!* (<http://www.academiacatavencu.info/>)

Se conturează astfel profilul unui neintegrat, denigrat din pricina individualității sale.

Pontist – este derivat cu sufixul nume de agent *-ist* de la cuvântul de bază *Ponta*.

Apelativul are două funcții: categorizează adepții ideologiei de stânga și reunește indivizii cu trăsături comportamentale comune (cei care sunt de partea lui Ponta). Acesta actualizează un sens peiorativ, desemnând un individ care i se aseamănă referentului prin trăsăturile de caracter. Termenul este construit pe principiul dialogic, (al polifoniei)²¹, comprimând multiple puncte de vedere referitoare la preferințele politice sau ideologice ale colocutorilor virtuali. Atributele unui *pontist*, în viziunea adversarilor politici, sunt: mincinos, hoț, ticălos, corupt; de fapt, toate aceste atribute i se impută lui Victor Ponta ca urmare a nerespectării promisiunilor făcute alegătorilor²².

(20) „[...]n-am cum să fiu nici **pontist**” (<http://www.ziarulargesul.ro/>)

(21) *Politruc pontist bolnav de ticăloșie* (<http://craciunvflorin.blogspot.ro/>)

(22) **Arsenie Boca a fost pontist** (<http://marlani.ro/>)

(23) *Iliescu, nu fi trist, Tăriceanu e pontist!* (<http://defecti.ro/>)

Concluzii

Lucrarea de față a pus în lumină dinamica procesului de creativitate liberă a vorbitorilor în ce privește procesul atribuirii de apelative neconvenționale (antroponime sau nume comune de grup). Motivația din spatele procesului denominativ este diversă: de la susținerea unor ideologii la denigrarea unor persoane din spațiul public.

Apelativele neconvenționale analizate au următoarele funcții:

1. *Funcție descriptivă*: apelativele nume comune de grup reprezintă o întrunire de atribute ale unei persoane prototipice (vezi Chelaru-Murăruș 2010: 176).

2. *Funcție evaluativă*: în urma unui proces de evaluare prealabilă, prin care „se

²⁰ Universul de discurs este „sistemul universal de semnificații cărui îi aparține un discurs (sau un enunț) și care îi determină validitatea și sensul”, iar „umorul se bazează adesea pe confuzia intenționată a universurilor de discurs” (Coșeriu 2009: 228–229).

²¹ Bahtin (1970: 254) consideră că dialogul poate exista în orice formă de comunicare care are un înțeles, inclusiv cuvintele izolate, dacă în ele se regăsește o voce: „[...] raporturile dialogice pot pătrunde înăuntrul unei exprimări, chiar și înăuntrul unui cuvânt izolat, dacă două glasuri se ciocnesc în el într-un dialog”.

²² În cazul de față, *locutorul* este cel care execută actul de numire, *punctele de vedere* reprezintă sensurile asociate apelativului (mincinos, hoț, ticălos, corupt), *ființele discursive* sunt emitenții punctelor de vedere (de la oameni politici și jurnaliști până la indivizi care își exprimă opinia în diferite cadre), iar *legăturile enunțiative* reprezintă însușirea sau nu a judecăților emise (*politruc pontist bolnav de ticăloșie* vs. *Motivele pentru care nu pot fi „pontist”*).

identifică un sistem conceptual, ideologic, o anumită viziune asupra realității politice” (Zafiu 2007: 197), culoare politică, trăsături comportamentale, indivizii sunt clasificați prin atribuirea de apelative.

3. *Funcție expresivă*: locutorul exprimă ironia față de persoana căreia îi atribuie apelativul; însoțite de determinanți, apelativele sunt constituențele unor *formule antroponimice* care marchează atitudinea ofensatoare, jignitoare a creatorului.

Bibliografie

- Bahtin, Mihail. 1970. *Problemele poeziei lui Dostoievski*. București: Univers.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxândoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan. 2001. *Dicționar de științe ale limbii* (DSL). București: Nemira.
- Chelaru-Murăruș, Oana. 2010. Nume, porecle, semnături ironice în paginile „Academiei Cațavencu”. În *Limba română: Controverse, delimitări, noi ipoteze (II), Pragmatică și stilistică, Actele celui de-al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română* (București 4–5 decembrie 2009), Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Nicolae Alexandru (eds.), 175–184. București: Editura Universității din București.
- Coșeriu, Eugenio. 1999. *Introducere în lingvistică*. Cluj-Napoca: Echinox.
- Coșeriu, Eugenio. 1994. *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică*. Trei studii. Chișinău: Știința.
- Coșeriu, Eugeniu. 2009. *Omul și limbajul său. Studii de filosofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- De Saussure, Ferdinand. 1995. *Cours de linguistique générale*. Paris: Grande Bibliothèque Payot.
- Felecan, Daiana. 2011. *Aspecte ale polifoniei lingvistice*, ediția a doua, revizuită. Cluj-Napoca: Mega.
- Felecan, Daiana. 2013. Aspects of “Balkanism” Reflected in the Use of Anthroponyms in Contemporary Romanian Public Space. *Europa, Magazine about Science and Art during the Transition* 12 (VI): 43–58.
- Felecan, Daiana. 2014. *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*. Cluj-Napoca: Mega / Argonaut.
- Guțu Romalo, Valeria. 2002. Dinamica limbii și normele. În *Perspective actuale în studiul limbii române*, Gabriela Pană Dindelegan (coord.), p. 41–51. București: Editura Universității din București.
- Guțu Romalo, Valeria. 2005. *Aspecte ale evoluției limbii române*. București: Humanitas.
- Ionescu Pérez, Pedro Cristian. 2007. Concepte, metodologie și terminologie în antroponomia romanică. În *Limba română, limbă romanică. Omagiu acad. Marius Sala la împlinirea a 75 de ani*, Sanda Reinheimer Ripeanu, Ioana Vintilă Rădulescu (coord.), 215–230. București: Editura Academiei Române.
- Manu Magda, Margareta. 2011. Pragmatică și antroponimie (considerații teoretice referitoare la sistemul apelativelor în limba română). În *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică, Ediția I, Interferențe multietnice în antroponimie, Baia Mare, 19–21 septembrie 2011*, Oliviu Felecan (coord.), 503–513. Cluj-Napoca: Mega.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana. 2008. *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. București: All.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana. 2011. Cuvinte „la modă” în discursul politico-publicistic actual. În

- Confluente lingvistice și filologice. Omagiu profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 70 de ani*, Oliviu Felecan, Daiana Felecan (coord.), 219–254. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Ștefănescu-Goangă, Zizi. 1962. Sufixul *-ache*. În *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. III., 119–127. București: Editura Academiei.
- Vasilescu, Andra, Ileana Vântu. 2008. Tipuri de enunțuri în funcție de scopul comunicării. În *Gramatica limbii române (GALR)*, vol. II, *Enunțul*, Tiraj nou, revizuit, Valeria Guțu Romalo (coord.), 25–44. București: Editura Academiei Române.
- Woods, Nicola. 2006. *Describing Discourse. A Practical Guide to Discourse Analysis*. London: Hodder Arnold.
- Zafiu, Rodica. 2007. *Limbaj și politică*. București: Editura Universității din București.

Site-uri

- <http://academiakatavencu.info/>
<http://alphablog.ro/>
<http://craciunvflorin.blogspot.ro/>
<http://defecti.ro/>
<http://jurnalul.ro/>
<http://m.ziarulring.ro/>
<http://marlani.ro/>
<http://politicstand.com/>
<http://www.123urban.ro/>
<http://www.antena3.ro/>
<http://www.click.ro/>
<http://www.constitutiaronaniei.ro/>
<http://www.dcnnews.ro/>
<http://www.gandul.info/>
<http://www.libertatea.ro/>
<http://www.radiometafora.ro/>
<http://www.reportervirtual.ro/>
<http://www.stiripesurse.ro/>
<http://www.turismistoric.ro/>
<http://www.ziarulargesul.ro/>
<https://danielveres.wordpress.com/>
<https://felixrache.ro>
<https://www.facebook.com/Antena3Romania/posts>